

և արձակեցին (Գործք Ժ 2)։ Սոյն ձեռնադրեալները «ձեռնադրեցին... երկուսնս, աղօթս արարեալ հանդերձ պանփոխ յանձն արարին զնոսա Տեառն յոր հաւատացեալ էին» (Գործք Ժ 22)։

Հայրերու Ուսուցում. — Ա. օրերը. —

«Վարդապետութիւն Առաքելոց»՝ զոր ոմանք մինչև առաջին դարու կէսին կը վերացնեն, կ'ըսէ. «քու պահքդ կեղծաւորներու հետ թող չըլլայ վասնզի անոնք շարթուան երկրորդ և հինգերորդ օրերը կը պահեն. այլ պահէ՛ շորեքշորթի և ուրբաթ օրերը»։ Թաղէս առաքելով վերադարձած կանոններ, ինչպէս նաև Առաքելաւորութեան վերադարձները կը համաձայնին՝ որ

1. Չորեքշորթի և Ուրբաթ օրեր պահք պահուն իրր սուգի և մտանութեան օրեր։

2. Տէրունական տօն կատարելէ առաջ շարթ մը պահք պահել։

3. Քառասուն օր պահք պահել և ապա տօնել Չատիկը։

4. ԴՇ. և Ուր. օրերը, Մեծ Պահքը, Աւագ Շարաթ օրը չպահողներ և մնացեալ բոլոր շարաթի և կիրակի օրերուն պահողներ պատժուին։

Լիոնի եպիսկոպոս Երանոս (մարտիրոսացած շուրջ 200-ին) կ'ըսէ. «ոմանք կը խորհին՝ թէ մէկ օր պէտք է պահել, ոմանք երկու, և այլք՝ աւելի։ Ոմանք օրը կը հաշուեն 40 ժամ, զիշեր և ցերեկ։ Պահողներու միջև գոյութիւն ունեցող այս տարբերութիւնը մեր օրերուն ծագած բան մը չէ, այլ մենէ շատ առաջ։ Յիսուսի խաչելութեան և յարութեան տարեդարձները հուշակելու գաղափարը զործագրուեցաւ զանազան օրերու մէջ՝ ըստ ճշակաց»։ Կղևմէս աղեքսանդրացին (Ձ 220) ալ կը յիշատակէ ԴՇ. և Ուր. օրեր պահելու սովորութիւնը։

Ինչպէս այսօր նոյնպէս և ի հնումն ծոմ կը բռնէին, ունէ օր, հաղորդուելու և մկրտուելու համար (մկրտութեան համար հասկնալու է երախաները — չմկրտուածներ՝ ունէ տարիքէ)։ Շնորհալի Հայրապետ կը հրամայէ որ ուղղափառութեան զարձող արևորդիներ «ապաշխարութիւն յանձն առնուն, զոր կատարեն պանփով», աղօթքով և ողորմութիւնով։ Վերջին բացառիկ պարագաները զանց ընկելով տեսանք որ քրիստոնէութեան առաջին խիղճարէն սկսած է ԴՇ. և Ուր. օրերու

պահք պահելու սովորութիւնը։ Այս մասին բաւականանաք մէջ բերելով Տաթևացի մեկենոսթեան երկուք՝ իրենց կամայական մեկենոսթեան հետաքրքրականութեան համար. «ըստ անուան զօրեքշորթին պահմք, զի ի չորիցս շարաց պահպանեալ լիցուք, զոր նշանակէ Դ թիւն. և ուրբաթն սուգ և բօթ լսի՝ պահելի՛ է»։ Գործեալ թէ «... ըստ թուոյն, զի չորեքն թեալ բնութեամբ մեղանչեմք, պահմք զօրեքշորթին, և վեցիւք շարժմամբ ի մեղս ընթանամք, պահմք զուրբաթին»։

(Մնացեալը յաջորդով) ՇԱԽԱՐՇ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

## ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅ ԵԿԵՂԵՅԻ

### ԱՆՈՒՆԸ

Վերջերս Սուրիահայ թերթերէ միոյն մէջ (Լիբանան) ըսուած էր թէ թուրքերն էին որ մեր եկեղեցւոյն տուին Լուսաւորական կամ Դրիգորեան մակդիրը։ Չենք գիտեր թէ ինչպէս ոմանց գիտակցութիւնը իրենց թոյլ կուտայ այսպիսի սխալ հաւատամքներ ընկու հրապարակու։

Լուսաւորական կամ Դրիգորեան մակդիրը Պոլսեանէն սկսաւ 1836-ին, և ուստական կառավարութեան կը վերադառնար։ Պատմութիւնը կրննելու հարկ չկայ հոս։ Օրմանեանի կոթողական գործին, Ազգապատմութիւն Գ. Հատորին 2521րդ Յօդուածը այդ մասին կը խօսի(\*)։

Մի, Ընդհանրական, Առաքելական և Սուրբ մակդիրները Հաւատամքէն են և կը վերաբերին հաւատարապէս բոլոր իմ ուղղափառ եկեղեցիներու (Յոյն, Հռոմէական, Ասորի, ևն.)։ Այդ մակդիրները մեր եկեղեցիին ալ են՝ իբրեւ ճիշդ Մի և Ընդհանուր եկեղեցիին։ Բայց զանոնք հասարակ գործածութեան ատեն զանց կրնանք ընել՝ քանի որ միայն մեր եկեղեցին չէ որ կը յատկանշեն։

Մերին միւսներէն որոշող Հայաստանեայց բառն է։ Ազգափառ բառն ալ, որ Հաւատամքէն չէ, յաճախ գործածել պէտք կ'ըլլայ՝ հմարիտ եկեղեցին հակադրելու համար հին և նոր ազանդներու։ Որով մեր եկեղեցին կրնանք կոչել՝ Հայաստանեայց եկեղեցի, կամ Հայաստանեայց Ազգափառ եկեղեցի։ Կրճատելով՝ Հայ. Ազգ. եկեղեցի։

Ստարներուն համար՝ Օրմանեան Oughapar կ'առաջարկէ գործածել։ Ասկէ ետք սակայն զայն ընդհանրացնել զժողով է։ Հայկական եկեղեցի, կամ Հայկական Օրթոդոքս եկեղեցի յորջորջուները լուսաւորյաններն՝ օտար լեզուներու համար։

Տ. Վ. Ն.

(\*) ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ. Ամէն հայ ունենալու է զայն. Հայտէ՝ Imprimerie du Patriarchat Arménien, Jérusalem. Դիմ՝ 1 Սրբիլիմ։